

*Рекомендовано до друку рішенням
кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності
Житомирського державного університету імені Івана Франка
(протокол №10 від 13 травня 2014 року).*

Рецензенти:

Н.А. Сейко – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Житомирського державного університету імені Івана Франка;

С.А. Котловий – кандидат педагогічних наук, вчитель історії вечірньої (змінної) ЗОШ II-III ст. №1 м. Житомира.

А 43 Актуальні проблеми соціальної сфери : [збірник наукових робіт викладачів і студентів / за заг. ред. Н.П. Павлик]. — Житомир : Вид-во Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2014. — 130 с.

Літературний редактор: Н.Л. Тарасенко

Відповідальний редактор: І.М. Палько

Дизайн обкладинки: А.І. Сочинський

Матеріали надруковані в авторській редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, посилань на джерела та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Передмова

Шановні друзі! Пропонуємо Вашій увазі третє видання збірника наукових робіт викладачів і студентів соціально-психологічного факультету Житомирського державного університету імені Івана Франка «Актуальні проблеми соціальної сфери», що вже став систематичним відображенням науково-дослідної діяльності викладачів і студентів нашого факультету; представляє результати курсових, бакалаврських, магістерських, дисертаційних досліджень.

Цей збірник присвячено значущій для нас даті – **10-ти-річчю соціально-психологічного факультету** ЖДУ ім. І. Франка. Протягом цих десяти років факультет перетворився на дружню ініціативну команду, що має власні цілі, традиції, приводи для гордості. Хочеться зазначити такі наші здобутки та інновації, як:

- *практикум із соціальної педагогіки* – спецкурси практичного характеру, спрямовані на формування у студентів умінь та навичок організовувати психолого-педагогічну взаємодію з клієнтами на основі спільних інтересів (наприклад, етнодизайн, журналістика, канестерапія, організація культурно-дозвіллевих заходів, волонтерство та багато інших);
- *мистецькі проекти* факультету, серед яких систематичними стали: Виставка Двох Картин на Сьомому Небі (презентація творчості відомих житомирських художників), Людина Року (відзначення здобутків студентів та співробітників у галузях громадської діяльності, науки, мистецьких і спортивних подій);
- *наукові проекти* кафедри соціальної педагогіки та педагогічної майстерності (організація Всеукраїнського дистанційного конкурсу студентських і учнівських наукових робіт з соціальної педагогіки – режим доступу: <http://contest.zu.edu.ua>; розробка колективної монографії «Енциклопедія прав людини: соціально-педагогічний аспект»);
- *соціальні проекти* Студентської Соціальної Служби для Молоді (керівниця – Світлана Коляденко), спрямовані на підтримку вразливих категорій учнівської й студентської молоді та проведення доброчинних акцій;
- *Соціально-інтерактивний «Театр Життя»* – об'єднання викладачів і студентів, які засобами театрального мистецтва піднімають у студентському середовищі актуальні соціальні проблеми та питання; створюють можливості діалогу глядачів і акторів. Діяльність «Театру Життя» втілюється через різноманітні форми та засоби – інтерактивні й публіцистичні вистави, форум-вистави, презентації;
- *Центр міжкультурної толерантності* (керівниця – Інна Палько), який реалізує просвітницькі молодіжні програми та соціальні проекти з протидії різним формам дискримінації. Основними видами діяльності Центру міжкультурної толерантності є Школа міжкультурної толерантності, Дискусійний відеоклуб, «Жива бібліотека», Форум-театр та інші;
- *Центр ґендерної освіти* (керівниці – Олена Остапчук, Наталія Тарасенко), діяльність якого спрямована на формування ґендерно чуйного освітнього

середовища та сприяння саморозвитку і самореалізації студентського активу. Завдяки діяльності Центру студентами було реалізовано наступні власні соціальні проекти: «Соціалізація жіночої студентської молоді, в тому числі молодих мам» – Н. Кривой; «Гендерна просвіта молоді Житомирщини» – Ю. Покотило, О. Добрякова; «Школа молодії сім'ї» – Б. Антонян-Шевчук; «Правова просвіта лідерів студентського самоврядування ВНЗ м. Житомира» – В. Безсмертна та інші;

- розширення географії участі викладачів і студентів кафедри у міжнародних проектах. Франція, Південно-Африканська Республіка, Сполучені Штати Америки, Молдова, Албанія, Ізраїль, Швеція, Литва, Польща, Німеччина, Грузія, Білорусь, Угорщина, Бельгія, Казахстан, Словачія, Азербайджан – дякуємо за гостинність! «Білою плямою» наразі залишається лише континент Австралія ☺.

Ми пишаємося нашими перемогами у науковій сфері, зокрема у: Всеукраїнському дистанційному конкурсі студентських і учнівських наукових робіт з соціальної педагогіки (**Юлія Золотуха** – Гран-Прі); Всеукраїнських конкурсах студентських наукових робіт (**Юлія Покотило, Світлана Щур** – дипломи III ступеня); Всеукраїнській студентській олімпіаді із соціальної педагогіки (**Сергій Михнюк** – диплом III ступеня); стипендіальній програмі «Завтра.UA».

Серед стратегічних напрямів подальшої наукової діяльності варто відзначити: створення наукового гуртка; викладання окремих дисциплін/занять/тренінгів англійською мовою; збільшення кількості міжнародних публікацій та участі у конференціях; реалізація проекту Ради Європи «NoHateSpeechMovement».

Бажаємо соціально-психологічному факультету та всім, хто себе з ним ідентифікує, нових і великих досягнень, рефлексій та звершень!

Будьте здоровими та щасливими!

З повагою, Надія Павлик.

Зміст

Маєвська Людмила	ПОНЯТТЯ «ЛЮБИТИ СЕБЕ» У СУЧАСНОМУ СОЦІУМІ	8
Поздєєва Валерія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА КОРЕКЦІЯ КОНФЛІКТНОСТІ У СТУДЕНТСЬКОМУ СЕРЕДОВИЩІ КОЛЕДЖУ	11
Киричок Юлія	ПРОФІЛАКТИКА ДИТЯЧОЇ БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ЯК НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ РАЙОННОГО ЦЕНТРУ СССДМ	13
Синиця Анна	ХАРАКТЕРИСТИКА КОМП'ЮТЕРНОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ ПІДЛІТКІВ	15
Саустян Інна	РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГОМ НАВИЧОК СПІЛКУВАННЯ У ДІТЕЙ З СИНДРОМОМ ДАУНА	18
Ланчук Ганна	СОЦІАЛЬНІ ЧИННИКИ ПОШИРЕННЯ ЛИХОСЛІВ'Я У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ	19
Байдюк Людмила	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД СІМЕЙ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ	22
Шелестюк Арсеній	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА ІГРОВОЇ ЗАЛЕЖНОСТІ У ПІДЛІТКІВ	24
Кот Юлія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ФОРМ ТА МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ У ДИТЯЧИХ ЛІКУВАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	25
Бруліна Катерина	ПІДЛІТКОВА СУБКУЛЬТУРА – ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКА	28
Іллїна Ольга	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ ЗАХИЩЕНОСТІ ЛЮДЕЙ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УКРАЇНІ	29
Іванова Катерина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ГУРТОЖИТКУ	32
Сичук Лілія	СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗНЗ	34
Остапчук Олена	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ВЕБ-РЕСУРСІВ ДЛЯ ДІТЕЙ	37
Цветкова Наталія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ В ДІЯЛЬНОСТІ ДИТЯЧИХ ТВОРЧИХ КОЛЕКТИВІВ В УМОВАХ МІСТА	39
Савченко Оксана	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	42
Хімач Вікторія	ДІАГНОСТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ПРИ РОБОТІ З ПРОБЛЕМОЮ ЛІДЕРСТВА	44
Сочинський Андрій	МІЖНАРОДНІ МІЖУРЯДОВІ ТА НЕУРЯДОВІ ІНСТИТУЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ	47
Зайчківська Юлія	МІЖНАРОДНА І УКРАЇНСЬКА ЗАКОНОДАВЧА БАЗА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	50
Михнюк Сергій	ШКІЛЬНИЙ САЙТ У СТРУКТУРІ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗНЗ	52

Гладченко Ольга	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ФАКТОРИ РОЗВИТКУ ОБДАРОВАНOSTІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ	54
Перішко Варвара	ПРОФОРІЄНТАЦІЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У СИСТЕМІ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ	55
Джура Ніна	РОЛЬ ТЕЛЕФОННОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ ДЛЯ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ТА СТАРШОЇ ШКОЛИ	57
Ващенко Олег	ПРОБЛЕМА ВАЖКОВИХОВУВАНOSTІ. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ ВАЖКОВИХОВУВАНOSTІ	60
Дорошенко Людмила	РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ ІЗ ФОРМУВАННЯ МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СТАРШИХ ШКОЛЯРІВ	62
Богданець Анастасія	ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	64
Котловий Сергій	ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЛІЦЕЮ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА	66
Кондратенко Ярослава	РОБОТА СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ ІЗ ПРОФІЛАКТИКИ ВІКТИМНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ	68
Щур Світлана	ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ЗНЗ ЩОДО ПЛАНУВАННЯ УЧНЯМИ КАР'ЄРИ	70
Бобрусь Ольга	ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК УЧНІВ ЯК ОБ'ЄКТ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	73
Остапенко Катерина	ДИТЯЧА ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ ЯК ПРОВІДНИК СОЦІАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ У СТАРШОМУ ШКІЛЬНОМУ ВІЦІ	76
Луценко Анастасія	ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ КУЛЬТУРИ СТАРШОКЛАСНИКІВ СОЦІАЛЬНИМ ПЕДАГОГОМ В УМОВАХ ЗНЗ	79
Возна Вікторія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЩОДО ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ БАТЬКІВ В УМОВАХ ЗНЗ	82
Романюк Оксана	ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК БЕЗКОНФЛІКТНОГО СПІЛКУВАННЯ ПІДЛІТКІВ В УМОВАХ ЗНЗ	84
Харькова Наталія	ПСИХОЛОГІЧНІ ТЕХНІКИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОГО КОНСУЛЬТУВАННЯ	86
Гетьман Олена	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДОШКІЛЬНИКІВ	88
Адамович Анна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕХНОЛОГІЯ КОЛЕКТИВНОЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ЗНЗ	90
Юзвячик Інна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА УЧНІВ З ГІПЕРАКТИВНИМ РОЗЛАДОМ У ЗНЗ	92
Слободенко Лідія	ПСИХОТЕРАПЕВТИЧНІ МЕТОДИ РОБОТИ	94

	СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ	
Рудюк Ганна	ДИНАМІКА ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИФІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВНЗ	96
Самойлюк Марина	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЗМІСТ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ	98
Палько Інна	ЦЕНТР МІЖКУЛЬТУРНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ СССМ ЖДУ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ РЕСУРС В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	101
Павлик Надія	НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕРАПІЯ» У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ	105
Літяга Інна	ВПЛИВ ЗМІ НА СОЦІАЛІЗАЦІЮ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ В КОНТЕКСТІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА»	110
Тарасенко Наталія	РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ САМОМЕНЕДЖМЕНТУ В РОБОТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА	112
Свінціцька Тетяна	СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО СІМЕЙНИХ СТЕРЕОТИПІВ	114
Залібовська-Ільніцька Зоя	ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ	116
Папченко Вікторія	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНОМОВНОГО СЛЕНГУ	119
Коляденко Світлана	ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОНАННЯ ПОКАРАННЯ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ У РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ В ХІХ – поч. ХХ СТ.	121
Васьківська Юлія	ЧАРТЕРНІ ШКОЛИ – ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬЗДОБУТТЯ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ	126
Михаленко Тетяна	СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ТРАДИЦІЙ ВЖИВАННЯ АЛКОГОЛЮ В УКРАЇНСЬКІЙ СІМ'І	128

Автор статті:

Надія Павлик,

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри соціальної педагогіки

НАВЧАЛЬНИЙ КУРС «ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА ТЕРАПІЯ» У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ

Важливість ґрунтовної психологічної підготовки майбутніх соціальних педагогів у системі професійної освіти ВНЗ визначається низкою факторів, зокрема: наявністю тісного зв'язку між реалізацією психологічних і соціально-педагогічних функцій в системі освіти; кореляцією психологічних та соціальних проблем та девіацій клієнтів соціально-педагогічної допомоги; визначальним характером методів психологічної діагностики та корекції у практичній соціально-педагогічній діяльності, тощо. Інтерес до методів психологічної терапії на сучасному розвитку соціально-педагогічної теорії та практики, а також важливість їх використання у педагогічній діяльності зумовили введення у зміст професійної освіти майбутніх соціальних педагогів навчальної дисципліни «Психолого-педагогічна терапія». Однак, ефективність викладання «Психолого-педагогічної терапії» залежить від наявності комплексу навчально-методичного забезпечення професійної підготовки студентів.

Проблема підвищення якості та результативності професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів представлена у роботах С.М.Коляденко, І.М. Ковчиної, О.В. Лісовця, Т.М. Лесіної, О.В. Тютюнник, Р.В. Чубук (педагогічні умови, методики і технології підготовки майбутніх соціальних педагогів до певних напрямків професійної діяльності); В.Н. Багрій, З.П. Бондаренко, Н.В. Клименюк, В.О. Коваль, О.І. Москалюк, О.В. Пономаренко, Т.П. Спіріної, З.З. Фалинської (зміст практичної, компетентнісної, культурологічної, особистісної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери). Однак, поза увагою науковців залишилася проблема психологічної підготовки як комплексу психологічних знань, умінь, навичок і компетенцій, необхідних для успішної професійної соціально-педагогічної діяльності.

Завдання статті: охарактеризувати методику викладання курсу «Психолого-педагогічна терапія» у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів в умовах ВНЗ.

Навчальна дисципліна «Психолого-педагогічна терапія» забезпечує фундаментальну підготовку студентів спеціальності «Соціальна педагогіка» освітньо-кваліфікаційних рівнів «Магістр» і «Спеціаліст». Об'єктом курсу визначено особистість та вітагенний досвід клієнта соціально-педагогічної діяльності. Предметом курсу – методика використання терапевтичних методів і впливів у соціально-педагогічній діяльності.

«Психолого-педагогічна терапія» як навчальна дисципліна являє собою комплекс знань, поглядів та ідей, які обґрунтовують методитерапевтичного впливу на особистість, життєвий досвід і поведінку клієнта соціально-педагогічної діяльності. Дисципліна посиляється на положення і висновки психологічних теорій, соціальної педагогіки, теорій соціальної роботи, а також тісно переплітається з соціологією, філософією, психологією особистості, соціальною психологією, патопсихологією та іншими навчальними дисциплінами.

Метою вивчення курсу «Психолого-педагогічна терапія» є оволодіння студентами методами та прийомами терапевтичного впливу на особистість і поведінку клієнтів

соціально-педагогічної допомоги. Мета реалізовується шляхом забезпечення низки взаємопов'язаних завдань: сформувати у студентів цілісне уявлення про фактори і закономірності розвитку особистості клієнта; сформувати у студентів системний підхід до виявлення взаємозв'язку між поведінкою та станом особистості клієнта, соціальними і психологічними факторами соціалізації; організувати закріплення та поглиблення психологічних, соціологічних, соціально-педагогічних знань та умінь студентів; розвивати у студентів навички теоретичного пізнання змісту курсу; сформувати у студентів знання і вміння психодіагностики і психокорекції; володіння конкретними засобами, необхідними соціальному педагогові для самостійного конструювання соціально-педагогічної діяльності; під час проведення практичних занять сприяти виробленню у студентів навчальних і професійних навичок за допомогою терапевтичних методів і засобів; сформувати у майбутніх професіоналів емоційно позитивне ставлення до соціально-педагогічних курсів і подальшої професійної діяльності.

Викладання навчальної дисципліни «Психолого-педагогічна терапія» у студентів 5-го курсу спеціальності «Соціальна педагогіка» зумовлюється комплексом об'єктивних суперечностей, їхній зміст і спроектовані шляхи розв'язання представлено у табл. 1.

Таблиця 1.

**Суперечності викладання курсу «Психолого-педагогічна терапія»
у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів**

Суперечності	Наслідки	Шляхи вирішення
<i>Між значним масивом наукової й методичної інформації щодо напрямків і методів психологічної, соціальної терапії та відсутністю у науковій літературі терміну «Психолого-педагогічна терапія» й відповідних навчально-методичних матеріалів</i>	Неузгодженість понятійно-категоріальної бази курсу; відсутність підручників та навчальної літератури для підготовки студентів	Створення власного навчально-методичного забезпечення на основі психотерапевтичних знань; розробка методики викладання курсу
<i>Між наявністю значної кількості психологічних термінів, понять, теорій і напрямів терапевтичного процесу та недостатністю психологічної підготовки майбутніх соціальних педагогів для їх засвоєння</i>	Відсутність у студентів глибокого базису психологічних знань та вмінь	Створення умов для оволодіння студентами психологічними категоріями, орієнтація на наявизнання та досвід студентів
<i>Між відсутністю в Україні нормативно-правового забезпечення психотерапевтичної діяльності та прагненням студентів до саморозкриття, самозростання, оволодіння та використання психотерапевтичних методів у професійній діяльності</i>	Нерегульованість використання методів психотерапії у соціально-педагогічній діяльності	Орієнтація студентів на використання психотерапевтичних методів для корекційної, розвивальної та консультативної допомоги клієнтам

Охарактеризовані у табл. 1 суперечності та шляхи їх подолання дозволили визначити структуру курсу відповідно до вимог Болонського процесу та кредитно-модульної системи університету (2 модулі).

1-й модуль – «Базові категорії психолого-педагогічної терапії» – має теоретичне спрямування та визначається потребою студентів у засвоєнні основних психологічних понять і теорій як умови для подальшого навчання. У цьому модулі студенти засвоюють сутність і зміст понять «терапія», «психотерапія», «соціальна терапія», «методи

психотерапії»; поглиблено вивчають основні психологічні теорії, що слугують підґрунтям здійснення терапевтичної діяльності; усвідомлюють умови успішного терапевтичного процесу; знайомляться з етапами проведення терапії.

Основними формами організації навчання на цьому етапі виступають лекції, семінарські заняття, консультації, підготовка рефератів, самостійне вивчення літератури. Методи навчання: розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, робота з книгою, конспектування, складання плану тексту і тез, анотування, рецензування, проектування, складання тематичного тезаурусу, наочність.

2-й модуль – «Методи психолого-педагогічної терапії» – має практичну спрямованість на оволодіння студентами уміннями та навичками використання терапевтичних методів і прийомів для вирішення соціально-педагогічних задач. Під час зазначеного модуля студенти повинні оволодіти уміннями здійснювати діагностичну, корекційну, комунікативну діяльність послуговуючись методами психотерапії.

Форми організації навчальної діяльності студентів на цьому етапі: практичні і лабораторні заняття, виробнича практика, позааудиторна робота. Методи навчання: моделювання, ділові ігри, розв'язання ситуацій, вправи, тестування, виконання психодіагностичних завдань, дидактичні ігри.

Засобами контролю успішності оволодіння студентами заданими знаннями й уміннями виступають самостійні роботи, підсумкові модульні роботи, комплексні контрольні роботи, екзамен.

Типологізація навчальних завдань при побудові навчально-методичного матеріалу з курсу «Психолого-педагогічна терапія» зумовлює виконання студентами 3-х рівнів завдань:

- I рівень – тестові завдання на репродуктивне відтворення базових категорій та понять курсу;
- II рівень – теоретичні завдання на виявлення рівня сформованості методів пізнання студентами змісту навчальної дисципліни;
- III рівень – практично-орієнтовані завдання на виявлення рівня сформованості професійних компетенцій майбутніх соціальних педагогів.

Наведемо приклади та вимоги до усіх типів завдань.

Сутність репродуктивного методу навчання полягає у відтворенні студентами навчального матеріалу; студенти виконують дії за зразком (алгоритмом). Вимоги до тестових завдань, що фіксують рівень репродуктивного засвоєння студентами знань, визначають обов'язкову присутність 4-х варіантів відповідей (з них лише 1 правильна), відсутність у тексті запитальних речень. Такі тестові завдання вимагають від студентів відтворення знань (впізнавання; відтворення окремих фактів, даних, понять; відтворення визначень; перерахування й опис фактів, процесів, прийомів; аналіз та синтез). Наведемо приклади тестового матеріалу з курсу «Психолого-педагогічна терапія»:

1) Варіант психоаналітичної психотерапії, яка проводиться у групі пацієнтів у формі групової дискусії та групового обговорення проблем пацієнтів з різними патологіями, а також одночасно батьків і дітей – це...

- а) арттерапія;
- б) аналітична групова психотерапія;
- в) психоаналіз;
- г) дискусія.

2) За К.Г. Юнгом структура психічного буття людини включає дві фундаментальні сфери, а саме:

- а) Я і неЯ;
- б) Він і Воно;
- в) свідоме і психічне несвідоме;

г) особистість і група.

3) Здатність людини при спілкуванні відмовлятися від різних соціальних ролей (професіонала, педагога, керівника, тощо), дозволяючи виявлятися справжнім, притаманним лише цій особистості думкам, емоціям і поведінці – це...

а) автентичність;

б) комунікабельність;

в) толерантність;

г) гуманізм.

Теоретичні завдання спрямовані на виявлення сформованості у студентів складних розумових операцій, узагальнення знань (а саме: порівняння, класифікація, виявлення відношень – причина, наслідок, ціль, засіб, вплив, функція, тощо; абстрагування, конкретизація, узагальнення, інтерпретація, індукція та дедукція, аргументація, оцінювання, конспектування, резюмування, проектування, схематизація). Наведемо приклади теоретичних завдань:

- Проаналізуйте вимоги до учасників терапевтичного процесу;
- Порівняйте попереднє інтерв'ю та збір анамнезу ;
- Охарактеризуйте структуру психіки за З.Фройдом;
- Класифікуйте техніки психосоціальної терапії;
- Напишіть есе на тему «Роль і місце терапії у практиці соціально-педагогічної діяльності»;
- Підберіть і проаналізуйте стандартизовані форми попереднього інтерв'ю (Баллента, Кернберга та ін.).

Практично-орієнтовані завдання спрямовані на застосування набутих студентами знань на практиці (розв'язання проблемних ситуацій, цілепокладання, спостереження, мовлення, комунікативна взаємодія, вибір способів міжособистісного спілкування, побудова стратегій спільного та індивідуального розв'язання проблем, відпрацювання «відчуття ситуації», пошук інтуїтивних рішень в складних конфліктних ситуаціях).

Прикладами практично-орієнтованого типу завдань може слугувати такі:

1). Прочитайте терапевтичну вправу, яку соціальний педагог може використовувати у своїй діяльності. Окресліть категорії клієнтів соціально-педагогічної діяльності, яким можна запропонувати цю вправу. Визначте мету, завдання і принципи застосування цієї вправи. Які ще вправи ви знаєте, які можна застосувати для реалізації зазначеної мети? Апробуйте вправу під час практики або на лабораторному занятті.

Вправа «Мої емоційні стани»

Проаналізуйте причини виникнення у вас тих чи інших емоційних станів. Закінчить речення: Мені добре, коли..., Мені сумно, коли..., Мені легко й радісно, коли..., Я відчуваю себе невпевнено, коли..., Я серджуся, коли..., Я боюся, коли..., Я пишаюся собою, коли... Намалюйте вираз свого обличчя, коли ви відчуваєте ці почуття.

Вправа «Спілкування з собою»

Спостерігайте за своїм спілкуванням з однолітками і дорослими. У якій ролі – Дорослого, Батька чи Дитини ви найчастіше спілкуєтесь? Які ролі призводять до конфліктів, чому?

2). Розгляньте соціально-педагогічну ситуацію (на вибір). Проаналізуйте й охарактеризуйте зв'язок між соціальними і психологічними проблемами учасників ситуації. Розробіть програму бесіди з учасниками ситуації.

3). Проведіть порівняльний аналіз психологічних теорій терапії та їх вплив на соціально-педагогічну діяльність за планом: теорії, що пояснюють цілі соціально-педагогічної роботи; теорії, які пояснюють засоби соціально-педагогічної роботи; теорії, що пояснюють світ клієнта соціально-педагогічної допомоги. Наведіть приклади застосування цих теорій у діяльності соціального педагога ЗОШ.

4). Підберіть та апробуйте 2-3 вправи на виявлення емоцій клієнта соціально-педагогічної роботи.

Відповідно до характеристики пізнавальної діяльності студентів на заняттях з «Психолого-педагогічної терапії» ми визначаємо основним методом навчання майбутніх соціальних педагогів частково-пошуковим (або евристичним). Тобто розв'язання кожного завдання здійснюється студентами самостійно, однак планування цього процесу здійснюється викладачем: на лабораторних заняттях під час застосування терапевтичних методів і прийомів студенти навчаються формулювати інструкції до вправ, організовувати взаємодію, реєструвати, обробляти та інтерпретувати отримані емпіричні дані. Така структури побудови навчального курсу й організації процесу професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів дозволяє розвивати творче застосування студентами знань та формувати у них досвід професійної, практичної та науково-дослідної діяльності.

Логіка, структура і методи професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів під час вивчення курсу «Психолого-педагогічна терапія» дозволяють студентам набути високого рівня професійної компетентності, сприяють позитивному емоційному сприйняттю студентами майбутньої професійної діяльності, формують навички, які послужать базисом для подальшої успішної соціально-педагогічної діяльності в системі навчальних закладів, соціальних служб та приватної практики.

Перспективними напрямками проблеми дослідження визначаємо експериментальну перевірку ефективності запропонованої методики вивчення курсу та психолого-педагогічних умов її реалізації у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів у ВНЗ.

Використана література:

1. Карандашев В. Н. Методика преподавания психологии : [учеб. пособ.] / В. Н. Карандашев. — СПб. : Питер, 2006. — 250 с.
2. Психология социальной работы : учеб. пособ. / [подобщ. ред. М. А. Гулиной]. — СПб. : Питер, 2004. — 351 с.
3. Теорії і методи соціальної роботи : підручник [для студ. вищих навч. закладів / за ред. Т. В. Семігіної, І. І. Миновича]. — К. : Академвидав, 2005. — 328 с.